

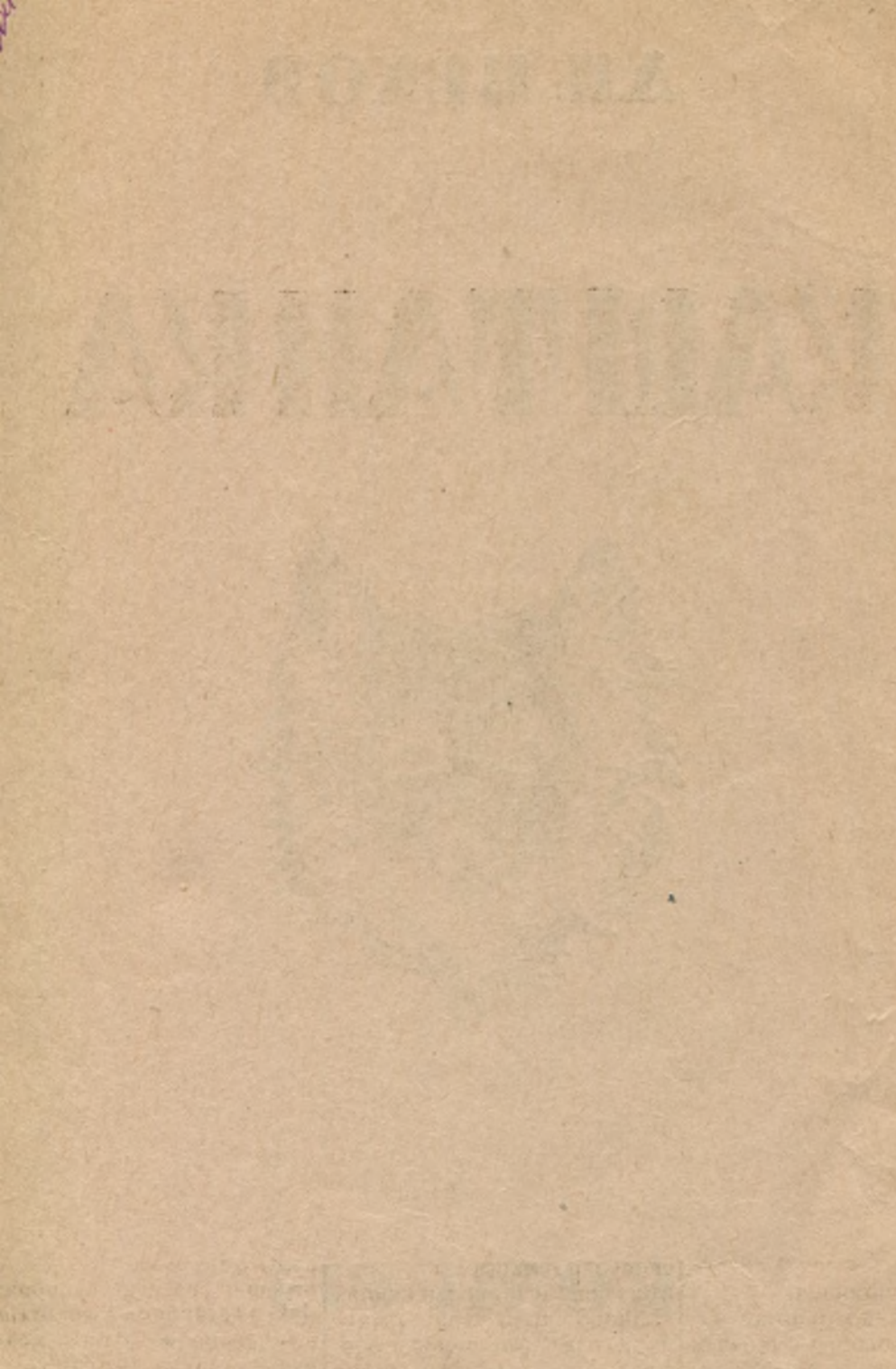
А. П. ЧЕХОВ

КАШТАНКА

КОМІ ГІЗ

А. 4071

А. П. ЧЕХОВ

КАШТАНКА

БІГТ

КОМІ ГОСУДАРСТВЕННОЇ ИЗДАТЕЛЬСТВО

СЫКТЫВКАР — 1936

Тані гіжсѵ ѳті вошлѳм пон јы-
лыс да ськѳд лоѳм прікљученіје-
јас јылыс.

Редактор П. Доронин
Рисунки Комарова

Техредактор М. Шестаков.
Обложка М. Безносова.

Издание Коми ГИЗ-а № 8. Уполномоченный Облита №756 Заказ № 27. Тираж 2500.
Стат. формат 62×94, 1/16. Авторских листов 1, 25. 19.000 знаков в пез. листе. Сдано
в набор 11/1-36 г. Подписано к печати 20/II-36 г.

Отпечатано в типографии УМП. Сыктывкар, Первомайская улица. Дом печати.

I

Омӧль поведењіе

Рыжӧј том пон—дворњажкалӧн да такса-
лӧн помес—чужӧмнас зев јона мунӧ руч
вылӧ, тротуар куза бӧрӧ-воӧ котралӧ да
мајшасӧмӧн ӧтарӧ-мӧдарӧ гоњјалӧ. Сіјӧ ге-
жӧдіка сувтыштлас да, бӧрдігтырјі, то ӧті,
то мӧд кыммӧм лапасӧ лептыштӧмӧн, зілӧ
помнітны: кызі тајӧ верміс лоны, мыј сіјӧ
ылаліс?

Сіјӧ зев бура помнітӧ, кызі коллӧдіс
талунја лунсӧ і кызі бӧрја помас вескаліс
тајӧ тӧдтӧм тротуар вылас.

Луныс со кызі пансіс: сълӧн кӧзаіныс,
столар Лука Алӧксандрыч, шапкаасіс, кіңа-
улас бостіс гӧрд чышјанӧ тубыртӧм, пуыс
вӧчӧм кущӧмкӧ тор да горӧдіс:

— Каштанка, мунам!

Кор кыліс ассыс німсӧ, Каштанка петіс
верстак улыс, кӧні вӧлі сіјӧ уӧӧ стружкі
вылын, чӧскыда њужмовтчыліс да котӧртіс

көзайныс бөрса. Лука Александрычлөн заказчикжасыс зев ылын олөны. Медым быд ордө волыны, столарлы лоө вөлі некымыныс пыравны трактірө нуржасыштны. Каштанка помнитө, мыј тујын сижө ассө зев містөма кутіс. Јона нимкодасөмысла, мыј сижөс гулајтны бостісны, сижө чеччаліс, увтігтыр улагіс конножелезка ¹⁾ вагонјас вылө. Кежавліс дворјасө да вөтлыгіс понјас бөрса. Столар унаыс сінувгыс воштыліс сижөс, сувтлас вөлі да скөрыс сы вылө горзыштас. Өтчыл весігтө скөр чужөмөн вірөдліс, кабырас бостіс сылыс руч пелсө, трепайтыштіс да мыщаслөмөн шуіс:

— Мед... те.. жа... га... лан, холера!

Заказчикжас ордө волөм бөрын, Лука Александрыч здук кежлө пыраліс чојыс ордө, сені јуыштіс да закусітыштіс, чојсаңыс муніс төдса переплотчик ордө, переплотчиксаң — трактірө, трактірсаң — кумыс ордө да с. в. Жеңідіка-кө віставны, кор Каштанка вескаліс төдтөм тротуар вылө, вөлі-нін рытјаммө, столар вөлі сапожнік код код. Сижө шенагіс кіјаснас да, пыдысаң ышлолалөмөн, бормочітіс:

— Те, Каштанка, насекомөј сушчество, сесса нінөм. Морт дорын те сещөм-жө нінөм, кызі столар дорын плөтнік...

¹⁾ Конножелезка—вөвјас вынөн ужалан карса кбрттуј.

Кор сiјö сорнiтiс ськöд ташöм ногөн,
друг гримöбтiс музыка. Каштанка бергöдчылiс
да аззiс: улiча куза вескыда сы вылö
локтö полк салдат. Музыкасö терпiтны вер-

Столар нуммунис да вöчiс под-козырок.

мытöм вöсна, Каштанка кутiс омлавны да
чепсасны. Јона шензымөн кажiтчiс сылы
сещöмтор, мыј повзöм пыддi да увтöм-нiк-
сöм пыддi, столар паскыда нуммунис, сув-
тiс во-фрунт да вiт чуңнас вöчiс под-козы-
рок. Аззiс Каштанка, мыј көзaiныс оз дöзмы,
секи нöшта горажыка кутiс тавзыны да, нi-

нөм помниттөг, шыбытчис туј вомоныс мө-
дар тротуар вылас.

Кор сажкалыштіс сіјө, музыкаыс оз-нын
вөлі ворс і полкыс ез-нын вөв. Каштанка
вужіс тујсө сіјө местаас, кытчө коллис кө-
заинсө, но столарыд абу-нын сені. Каштанка
возө шыбытчыліс, сесса бөрлаңө, нөшта
өтчыд тујсө вужіс, но столарыд быттө му-
пырыс мунөма... Каштанка кутіс ісавны тро-
туарсө, надејтчис коктуј дук сертыс тујав-
ны көзаинсө, но та возвылын кущөмкө не-
годај выд резинөвөј колошөн мунөма да
өні сесса каучук дукуыс став мукөд дуксө
вевттө, нинөм оз поз гөгөрвоны.

Котралө Каштанка бөрө-возө да оз азы
көзаинсө, а пемдө-нин. Уліча өтар-мөдар бо-
кын пөнарјас ломзисны, і керка өшінјасын-
нын тыдовтчисны біјас. Усө гырыс лым да
жежыдө мичөдө мостөвөјсө, вөвјаслыс мыш-
јассө, ізвозчікјаслыс шапкајассө. Кымын
јона пемдө, сымын јонжыка жеждөны пред-
метјасыс. Каштанка сінвозыс улічсө сажө-
дөмөн да кокјаснаныс сіјөс чужјалөмөн,
орјавлытөг өтарө-мөдарө шөјтөны төд-
төм заказчікјас. (Став јөзсө Каштанка
вөлі јукө кык неөткод пелө: көзаинјас вылө
да заказчікјас вылө, најө мөда-мөдгыс вөлі
чорыда торјалөны: первојјасыслөн вөлі
права нөјтны сіјөс, а мөдјассө сіјө ачыс
кокпөкјасөдыс піңөн кватлајтіс). Заказчік-

јас кытчөкө термасоны да некодлы ез вөв сыөз мог.

Кор лоі зік пемыд, Каштанка помөз усі сөлөмнас, повзіс. Сіјө топөдчіс кущөмкө

Каштанка помөз усі сөлөмнас, повзіс.

кілчө бокө да кутіс гораа бөрдны. Лука Александрычкөд лунтыр ветлөдлөмыз музіс сіјө, пелјасыс, кокјасыс кынмөны дај сетчө-жө сіјө вөлі зев щыг. Лунтырөн сылы со-жыштны удајтчыліс сөмын кыкыс: переплот-чік ордын клестер лакыштіс да трактірын калбас кыш курчыштіс—со і ставыс.

II

Гөгөрвотөм төдтөм морт

Кор небыд лым зікөз тыртіс Каштанкалыг мышсө, јурсө, да ебөсыг петөм вөсна вугыртіс сөкыд унмөн, друг подјездса өзөсыс

голь воггіс, зуртыштіс да кучкіс Каштанкаос бок кузаыс. Каштанка чеччыштіс. Востом оҗөсті петіс кушомкө морт, заказчікас пыыс. Сы вөсна, мыј Каштанка һикөстіс да кок-улас сылы вескаліс, төдтөм мортыдлы быт лоі сы вылө вірөдлыны. Сіјө копыртчіс сы вестө да јуаліс:

— Куту, те-нө кыг? Ме тенө дојді? Ко-һөрөј, коһөрөј! Но ен скөрав, ен скөрав... Віноват.

Лымчірјөс сінлысјас пырыс Каштанка ві-рөдліс төдтөм морт вылө да аҗгіс кыз да жеһыд тушаа, пыктөм чужөма, бур паса да ціліндра¹⁾ брітөм мортөс.

— Мыј-нө те һіксан?—бара шыасіс сіјө да чуңјаснас весыштіс лымсө Каштанка мыш вылыс.—Көні-нө тенад көзаіныд? Ты-далө, те вошөмыд? Ок, коһөрөј, кычанөј! Мыј-жө мі текөд өні кутам вөчны?

Каштанка кыліс төдтөм морт сорһыс сіјөс жалітан кывјас да һулыштіс сылыс кісө, сесса нөшта норажыка пондіс һіксіны.

— Ок, те, мічаөј, тешкодөј!—шуіс төд-төм морт.—Җік-жө те руч! Но мыј-нө, вөч-ны һемтор, мунам мекөд! Гашкө те і шог-ман мыјвылө-кө да... Но, фјујт!

Сіјө вомдорнас чупһітіс да Қаштанкалы кінас өвтыштіс, кодөс сөмын өті ног вөлі

1) Ціліндр—жужыд паскыд пыдөса шлапа.

колö гөгөрвоны: „Мунам!“ Каштанка мө-
дөдчис.

Часжынјыс унжык ез-на ло, Каштанка-
нын вөлі пукалө жожын, југыд, ыжыд ком-

— Ок, коңөрөј, кычанөј!
Мыј-жө ми текөд өні кутам вөчмы?

натаын да, јурсө боквыв пөлынтөмөн, сө-
лөмсаһыс да төдны окофитөм пырыс, вичөдө
төдтөм морт вылө, коді вөлі пукалө пызан
сајын да өбөдајтө. Сіјө сојө да Қаштанка-
лы кусөкјас шыблалө... Первој сетіс һаңтор
да сырлыс виж корка торсө, сесса јајтор,
һірөг жын, курөг лыјас, а сіјө шыгвывсыд
ставсө сещөм өдјө сојіс, мыј көрсө ез кыв-

лы. Кымын уна сојіс, сымын јонажыка мө-
діс кывны шыгјалөмыс.

— Тыдалө, тенө көзаинјасыд омөла-жө
вердөны,— шуалис төдтөм морт, кор азіс
кущөм лок горшлунөн, курччавтөг, Каш-
танка кусөкјассө ылалө.— Ок, кущөм те
кос! Сөмын лы да ку...

Кымын унжык сојіс, сымын
јонжыка мөдіс кывны шыгјалөмыс

Каштанка сојіс уна, но ез пөт, сөмын
кодзіс сојөмсыс. Обөд бөрын водіс жож
шөрө, ыужөдіс кокјассө да, кор став туша
кузаыс кыліс лөсыд лічмуныштөм, кутіс
бөжнас легөдны.

Кор выль көзаиныс креслөө леччысөмөн
курітіс сігара, Каштанка бөжсө легөдіс да
мөвпаліс: көні буржык—төдтөм морт ор-
дас алі столар ордын? Төдтөм мортлөн па-
тераыс гөлінік, абу міча: лампаыс, діваныс
да креслөјасыс кынзі ынөм сылөн абу, ве-
жөсыс кажітчө тыртөмөн; столарлөн-жө па-

тараыс быд сикас көлүжөн тырөма: сені ем пызан, верстак, стружкіјас, өжынјас, стружјас, чіж поз, лөкаң... Тајө төдтөм мортыслөн патерасыс некущөм дук оз кыв, а столар патераын век ру, век кылө клеј, лак да стружкі дук. Но сы пыдди төдтөм морт ордын өтї боксаң бур: уна сетө сојны і, колө вескыда шуны, кодыр Каштанка пукалис пызан воґын да сөлөмсаңыс меліа вірөдіс сы вылө, сїјө нөтчыд ез кучкы, кокнас ез грімніт і нөтчыд ез горөдлы: „Мун шет, проклатөј!“

Сїгарасө куритөм бөрын выль көґаин петалис, некымын минут мыстї бөр пыріс да вајіс ґолаңік волпас.

— Еј, те, куґу, лок татчө!—шуіс сїјө да волпассө пуктіс пелөсө, дїван дорө.—Вод татчө. Уґ!

Сегґа сїјө кусөдіс лампасө да петіс. Каштанка водіс волпас вылө да сінјассө куңіс. Улічсаң кыліс увтчөм, Каштанкалы лоі око-та воча увтыштны, но друг сїјөс шог бөстіс. дум вылас уґї Лука Александрыч, сылөн Феушка піыс да верстак улын лөґыд местаыс... Каґтыштіс сїјө, кыґї төвса куґрытјасө, кор столар стружітчө лібө гораа лыддө ґаґета, Феушка векжык ворслө ськөд... Сїјө вөлі кыскас Каштанкаөс бөр кокјасөдыс верстак улыс да вөчалас ськөд сещөм фокусјас, мыј сылөн быдөн сінјасас

вижодлас да став суставјасыс мөдласны вiс-ны. Феџушка щөктывліс сіјөс ветлөдлыны бөр кок јылас, жыңнан пыџди вөчлывліс, мөд ног-кө — зев чорыда тракјөдліс бөжө-

Каштанка водіс волпас вылө.

дыс, мыј вөсна Каштанка ніксыліс да увтліс, сіјөс табакөн чушкөдліс... Медса-нын мучитана вөлі тащөм фокус: Феџушка көр-тавліс суңіс јылө јайтор да сетліс Каштанкалы, сесса кор Каштанка нылыштас, сіјө, гораа сералігтыр, бөр кыскыліс рушку пыщкөссыс. Кымын төдчанажык вөліны казтыланторјасыс, сымын горажыка да шогжыка ніксіс Каштанка.

Но шоныдыс да музөмыс регыд венісны сылыс шогсө... Каштанка кутіс унмовсны. Сы јур вежөрын котралісны понјас; щөщ

котөртiс i куз гона пöрыс пудел¹⁾), кодöс сijö талун аззылис ывлаыс,— сijö белмаа сiнма да гона ныра. Федушка, кiас öжын бостöма-да, вöтчис пудел бöрса; сесса ачыс друг ежсiс гөнөн, долыда увтыштис да лоi Каштанка дiнын. Нaжö мöда-мöдныслыс iсыш-тисны нырнысö да котөртiсны ывла ывлö...

III

Бур ывл тöдсајас

Кор Каштанка садмiс, вöли-нин југыд, улiчасань кылис шум, кущöм овлö сöмын лунын. Вежöсын некущöм лов ез вöv. Каштанка нужмасыштис, очсыштис да скөр, зумыш чужöмөн кыщовтис вежöсти. Iсалис пелöсјас, пызанјас, улöсјас, переднеј вежöсö вiзöддiс, но немтор iнтереснöјöс ез аззы. Переднејö петан öзöс кынзи вöли нöшта öти öзöс. Каштанка мövпыштис, сесса, кыкнан лапанас гыжјалöмөн, востiс да пырис мöд вежöсас. Тани крöват ывлын, бајкövöј ешкынөн шебрасöмөн, узö вöли ачыс заказчыкыс—тöрытја тöдтöм мортыд.

— Prrrr...—пондылис еравны Каштанка, но думвылас усi тöрытја öбöдыс-да, мелiа пондiс бöжсö лөгöдны да iсавны.

Каштанка iсалис тöдтöм мортлыс паскөмсö, сапөгсö да гөгөрвоiс, мыј вöv дук

¹⁾ Пудель—аслыссiкас пон.

наыс јона кылө. Спалнасаныс вөлі петө нөшта өті өзөс, сіз-жө пөдса. Каштанка гыжјасыштіс тајө өзөсас, леччысіс морөснас да востіс: пыр-жө сес кыліс зев аслыссікас дук. Ераліг да гөгөр візөдігтыр, Каштанка пыріс најтсөм шпалера зөланік вежөсө, а сесса повзөмысла бөрынтчіс. Сіјө аззіс зік віччыстөм повзөдчантор. Гылісө да јурсө му бердөз кусынтөмөн, бордјассө паскө-дөмөн, чушјалігтыр вескыда сы вылө мө-дөдчіс руд зозөг. Сыыс неуна боқынжык, волпас вылын, кујліс жежыд каң. Сіјө, Каштанкаөс аззіс-да, мышкусө мегырөн кусынтөмөн, бөжсө вылө лептөмөн, щөтагіс, чеччыштіс да щөщ-жө кутіс чушјавны. Каштанка повзіс, но медым ескө полөмсө не петкөдлыны, гораа увтігтыр, ускөдчіс каң вылө... Каңыд нөшта-на јона гөрбылтчіс, чушнітіс да шујга лапанас кучкіс Каштанкалы јурас. Каштанка бөрвыв чеччыштіс, пуксіс нолнан лапа вылас да, нырсө возлаң нужөдөмөн, гораа кутіс увтны; сек зозөг матыстчіс Каштанка дінө бөрсаныс да мышкас сылы нырнас сіздыштіс. Каштанка чепөсјіс да ускөдчіс зозөг вылө...

— Тајө-нө мыј?— кыліс гора скөр гөлөс і вежөсө пыріс төдтөм мортыд— халата, во-мас сігара.— Мыј тајө? Шет меставыланыд!

Сіјө локтіс каң дінө, печіктіс гөрба мышкас да шуіс:

Каштанка пыріс золанік вежосё да повзёмысла бёрынтчіс.

— Педөр Ғимопејіч, мыј тајө лоі? Кос лептөмныд? Ак те, пөрыс канальла! Вод!

Сегса җоҗөглы горөдіс:

— Иван Иванович, мун аслад местаө!

Каң пөслука водіс аслас волпасас да куніс сінҗассө. Чужөм да усҗас серҗыс вөлі төдчө— сійө ачыс Һездөвөлен, мыј скөрмыліс да тышө кутчысліс. Каштанка мөдіс өбөдітчөм гөлөсөн Һіксыны, а җоҗөг сылісө Һужөдіс да мыјкө жылыс терыба-терыба, но җік гөгөрвотөма пондіс сорһитны.

— Ладнө, ладнө!— очсалигтырјі шуіс көҗаин.— Колө өтсөгласөн да шаңа овны.— Сіјө малыштіс Каштанкаөс да воҗө вісталіс:—А те, рыжік, ен пов... Тајөҗас-өд зев шаңөс, оз өбөдітны. Енлы, кыҗ-нө мі пондам тенө Һімтыны? Һімтөг овны оз поз, другө.

Төдтөм морт думајтыштіс да шуіс:

— Вот мыј... Те лоан—Ғөтка... Гөгөрвоан? Ғөтка!

Һекымыныс шуіс „Ғөтка“ кыв да петіс.

Каштанка пуксіс да кутіс віҗөдны. Каң вөрҗөдчытөг пукалө волпас вылас да петкөдлө, быҗҗө уҗө. Ғоҗөг, сылісө Һужҗөдлөмөн да өҗі местаын тапікасөмөн, мыјкө өдҗө да јона сөлөмсыс сорһитө. Тыдалө, тајө вывті төлка җоҗөг; вісталас, вісталас да бөрынтчыштлас,— Һімкоҗасө аслас сорһинас... Каштанка кывзыштіс сійөс, сегса „rrrr“...

воча шуіс да мөдіс пелөсјассө ісавны. Өті пелөсын сулалө роланік вор, кытыс азріс көтөдөм аңкыщ да көтөдөм рузөг һаң коркајас. Каштанка відліс аңкыщсө—абу чөскыд, відліс коркајассө да кутіс сојны. Җо-рөгыд таыс һөті ез скөрмы, мөдарө-на, сіјө кутіс һөшта терыбжыка сорһитны, да ме-дым петкөдлыны ассыс доверіјесө, ачыс локтіс вор дінас да щөщ-жө кокыштіс һе-кымын аңкыщ тус.

IV

Пожтыр дівө

Һедыр мысҗі төдтөм морт бара пыріс да сөрсыс вајіс кущөмкө тешкодтор—П шыпас вылө мунө і ворота вылө мунө. Вылі тасас өшалө жыңһан да көрталөма пісто-лет. Жыңһан кывсаһыс да пістолет курөк-саң леччөны көвјас.

Төдтөм морт П-сө пуктіс вежөс шөрас, мыјкө дыра көртавліс, раҗавліс, сесса вірөд-ліс җоҗөг вылө да шуіс:

— Иван Іваныч, локтөј!

Җоҗөг локтіс сы дінө да віччысөм пырыс сувтіс.

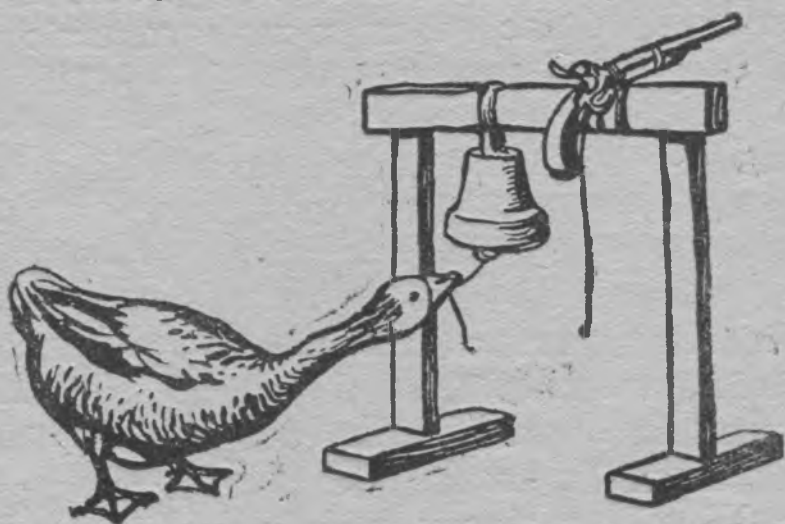
— Ну-с,—шуіс төдтөм морт,—заводітам самөј первојсаһыс. Медвојдөр вај јөзыслы копыртчыв да вөч реверанс! Жіво!

Іван Іваныч ыужодіс сылісө, гөгөрбок
пондіс гогјавны да кокнас шаркнітіс.

— Таз, молодеч!.. Öні сесса кув!

Җоҗог гащөн водіс да кокјассө чергөдіс.
Нөшта ыкымын фокус вөчөм бөрын, төд-
төм морт друг кутчысіс јурас, вөчіс повзөм
чужөм да горөдіс:

— Караул! Пөжар! Сотчам!

Іван Іваныч ырнас кутчысіс гезјө да мөдіс
звөнітны.

Іван Іваныч котөртіс П дінө, ырнас
бостіс көвсө да пондіс звөнітны.

Төдтөм мортлы сөлөмвылас воіс. Сіјөс
малыштіс сыліөдыс да шуіс:

— Молодеч, Іван Іваныч! Öні, шуам, те мед
лоан јувелірі зарніөн да брілјантјасөн вуза-
сан. Шуам, те локтан аслад магазінө да гуса-
сыјасөс сес суан. Мыј ескө те секі вөчан?

Җозөг бостіс нырнас мөд көвсө да кыс-кыштіс, мыј вөсна зік пыр-жө пістолет чорыда лыјіс.

Звөнітөмыд Каштанкалы зев кажіччіс, а лыјөмгыс сылы сещөм німкод лоі, мыј П гөгөр кутіс котравны да увтны.

— Ғөтқа, шет места вылад! — горөдіс төдтөм морт. — Лант!

Іван Іванычлөн ужыс лыјсөмнад ез-на по-мас. Җоң час чөж төдтөм морт ас гөгөрыс котрөдіс да плөтөн швачөдчіс, Җозөгли колө вөлі чеччавны барјер вомөн, асык пыр, пуксыны бөж вылас да лапајаснас өвтчыны. Каштанка сінсө ез чөвтлы Іван Іваныч вы-лыс, јона німкодысла омлалыштіс і некы-мыныс заводітіс гораа увтны да Җозөг бөрс-а вөтлысны. Җозөгөс да ассө музтөдөм бөрын төдтөм морт плөшгыс чышкыштіс пөссө да горөдіс:

— Марја, корлы вај татчө Хавроңја Іва-новнаөс!

Мінут мығті кыліс руксөм... Каштанка кутіс ропкакывны, петкөдіс, бығғө нінөмыс оз пов, но медем мыјкө локтор оз ло, төдтөм морт дінө сувтіс матөжык. Воссіс өрөс, вежөсө вірөдіс кущөмкө старука, мыјкө шуіс да лезіс зев містөм сөд порсөс. Каштанкалыс ералөмсө пыдді пуктытөг, порсыд лептіс вылө ассыс гөгрөс нырсө да кутіс гажаа руксыны. Тыдалө, сылы зев

һымкод вөлі аҗыны ассыс көҗаинсө, канос да Иван Ивановичос. Кор сижө локтис кан дорө, аслас Һырнас кокһидика тувкһитис сылы кыһом улас, сесса мыжкө жылыс сорһи панис Һозөгкөд, сы вөрөмын, гөлөсын да бөж тиралөмын төдчис ыжыд мелилун. Каштанка Һик пыр гөгөрвоис, мыҗтащөмҗас вылө еравны да увтны — весшөрө.

Көҗаин идралис П да горөдич:

— Педөр Тимофеҗич, локтөҗ!

Кан сувтис, дыша һужмовччис да, неокота пырыс, бытҗө сөмын одолженҗе вөчөм вөсна, матыстчис порс динө.

— Ну-с, заводитам Һегипетскөҗ пирамидаһаң, — шуис көҗаин.

Сижө мыжкө вел куҗа висталис, сесса командҗитис: „раз... два... три!“ „Трисө“ шуигөн Иван Иванович өвтыштис бордҗаснас да чеччыштис порслы мыш вылас... Кор сижө бордҗаснас да сылинас вөрөшитчөмөн зумыда сувтис порслы щцөҗа мышку вылас, Педөр Тимофеҗич дыша да наһмөса, бытҗө ассыс искуссвосө грөш дон пуктытөг да сижөс мустөмтөмөн, каҗис порс мыш вылө, сесса дыша-жө кавшасис Һозөг вылө да сувтис бөр лапаҗас вылас. Артмис сижө, мыҗ төдтөм мортыс вөлі шуө Һегипетскөҗ пирамидаөн. Каштанка радысла тавкһитис, но секи бурещ пөрыс кан очсыштис, катовтчис да уҗи Һозөг вылыс. Иван Иванович катовтчис да сиз-жө уҗи.

Төдтөм морт горөдiс, кутiс өвтчыны кiјас-
нас, да бара пондiс мыјкө налы вiставлыны.
Җоң час пирамидаөн ноксөм бөрын, музлы-
төм көзайн кутiс велөдны Иван Ивановичөс
каң вылын вержөмөн ветлыны, сесга кутiс
велөдны каңөс куритчыны да с. в. Велөдө-
мыс помасiс сыөн, мыј төдтөм морт чышкiс
чужөмсыс пөссө да петiс. Педөр Тимофејич
зывөк пырыс несјыштiс, водiс волпас вы-
лас да куңiс сiнјассө, Иван Иванович вескөдчiс
вор дiнас, а порсөс петкөдiс старука.

Уна вылтор азылөм вөсна Каштанкалөн
луныс колi төдлытөг, а ритнас сiјөс ас
матраснас петкөдiсны-ңин һајтсөм шпалера
вежөсө i војсө узи Педөр Тимофејичкөд
да зозөгкөд өтлаын.

V

Талант! Талант!

Колi төлыс.

Каштанка велалiс-ңин, мыј сiјөс быд рит
вердөны чөскыд обөддөн да Төткаөн һимтөны.
Велалiс щөщ i төдтөм морт дiнө да ас-
лас выл јортјас дiнө.

Олөмыс мөдiс мунны јона гылыда.

Быд лун заводитчө өтсамөн. Векжык бы-
дөныс медвоз садмас Иван Иванович да пырыс-
пыр-жө локтас Төтка дорө либө каң дiнө, сы-
лисө һукултас да мыјкө збылыс да сөлөм-
саңыс заводитас сорһитны, но важ мозыс

гөгөрвотөма. Мукөд дырји вылө журсө леп-
тас да јона куза висталас. Төдмасөм бөрас
первој лунјасас Каштанка чајтліс, мыј таҗ-

Артис сјө, кодөс төдтөм мортыд вөлі шуө
јегипетскөј пирамидаөн..

сө сјө ыжыд вежөрысла уна сорнитө, но
мыкө-дыра мысті сјө ез кут радејтны зо-

зөгөс; кор вөлі сiјө локтас аслас куз сор-
нинас, Төтка оз-нин кут легөдны бөжнас,
а вiзөдлас сы вылө, кызи дөзмөдчыс болтун
вылө, мыј сiјө некодлы узыны оз сет, да јан-
дыстөг вочавiзлас: „ppp“...

Педөр Тимофејич-жө вөлі зiк мөд сiкас
господiн. Сiјө, садмас да, некущөм шытор
оз сет, оз вөрзөдчы, весiгтө сiнјассө оз
восты. Сылы окота вөлі не садмывны, вөлі
төдчө, мыј сiјө ассыс олөмсө оз радејт.
Быдтор вылө сiјө вiзөддө зывөк пырыс.
Нинөм сiјөс оз iнтересујт, ставыс сылы
вөлі вескод, весiгтө ассыс чөскыд өбөдсө
сојiгөн брезгујтөмөн чушјөдлө.

Каштанка садмас да заводитас вежөсјасті
ветлыны, пелөсјас ісавны. Сөмын сылы да
каңлы вөлі позө квартираын ветлыны быд-
латі; најтсөм шпалера вежөсыс порог вужны
зозөглөн праваыс ез вөв, а Хавронја Іва-
новна оліс көнкө ортсын, сарајын, сiјө
воływліс сөмын велөдчiгјасөн. Көзaiн чеч-
чыліс сорөн да, чај јуыштөм бөрын, пыр-жө
бостчывліс аслас фокусјас дiнө. Быд лун
комнатаө пыртас П, плет, асык, і быд лун
вөчсө пөшти өтiтор. Велөдчөмыс мунө дор-
выв кујiм-ноль час, мукөд дырјiыс Педөр
Тимофејич музөмысла вөлі довјалө, быттөкө
кодзөма, а Іван Іваныч вомсө паскөдас да
сөкыда лолалө, а көзaiныс лоасгөрд да некызи
оз вермы плешсыс чышкыны нылөмсө.

Велөдчөм да өбөд вөсна лунјасыс зев
гажаа колөны, а рытјасыс гажтөма кыссөны.
Көзайн рытјаснас пыр кытчөкө мунө да сөр-
сыс щөщ канөс да зөзөгөс нуөдө. Төтка
өтнас колас да водас волпас вылө, пондас
шогавны... Шогыс сы дөрө локтө кызкө
төдлытөг, бостө вочасөн, кызи-и пемыдыс
локтө комнатаө. Век заводитчө сесаң, мы
кутулы оз ло окота увтны, сојны, вежөсыс
вежөсө котравны i весигтө везөдны. Сесса
мөвпас чужөны кущөмкө кык фигура — пон-
јас нысө, мортјас нысө, најө зев мича да мелі
чужөмаөс, но гөгөрвотөмөс. Кор Төтка аз-
зас најөс, пондас бөжсө лөгөдны — аслыс
кажиччө, быттө көнкө да коркө азывліс
најөс да радејтліс... А кор кутас унмовссыны,
век кылө, быттө на дивыс петө клеј дук,
лак дук да стружкі дук.

Кор-нын Каштанка велалис выль олөмө,
да лы сера кос понјыс пөріс шылыд мыш-
куа понјө, өтчыд велөдчөм воэвылын кө-
зайныс малыштіс сижөс да шуис:

— Кад-нын мијанлы, Төтка, ужө бостчыны.
Тырмас теd немужтөмавны! Ме көсја тенө
артисткаө пөртны... Те көсјан лоны артист-
каөн?

I кутіс сижө велөдны быдсама сикас наукаө.
Первој урок вылын Каштанка велөдчис су-
лавны, бөр кокјас вылын ветлөдлыны — та-
јө јона воіс сылы сөлөмвылас. Мөд урок

вылын сылы колö вöлі бөр коқјас вылын чеччавны да кватајтны сахар, кодöс вылын јур вестас кутіс учітельыс. Сесса мукöд урок-јас вылын јöктіс, кругöн котраліс, музыка ворсігөн омлаліс, лыјсіс, звöһітіс. Тöлыс мығті Каштанка верміс-һін зев лöсыда вежны Педöр Тімофејічöс „јегіпетскöј пірамідаын.“

Велöдчіс сіјö сöлөмсаһыс да ас велалöмыс вылö һімкодасіс: вывті-һін вöлі аслыс ка-жітчö кывсö һужöдöмөн котравны, чеччав-ны асык пыщті да пöрыс Педöр Тімофејіч вылö кавшасöмөн гöһајтлыны. Кор артмас вöлі аслас кущöмкө выль фокус, сек гораа бостчас увтны, а велöдыгыс пондас сіз-жö һімкодасны да һіртны кіпыдöссö:

— Талант! Талант! — шуаліс сіјö. — Талант і ем! Тенö тöдöмыс пондасны јона радејтны!

І Тöтка сецöма велаліс „талант“ кывјö, мыј быд разын, кор көһаіныс шуас тајö

кывсö, сijö чеччас да кутас гоңжавны — быт-
тö тајö сылөн һимыс.

VI

Люк вој

Төтка вöталіс пон вөт, быттö сы бөрса гөлі-
көн вөтлысö дворһик, і сijö повзöмысла садміс.

Вежöсын вөлі чөв, пемыд да зев дука. Курчасöны пыщјас. Төтка возынсö һекор
ез повлы пемыдыс, но öні мыјлакö сылы
лоі шуштöм да окота лоі увтыштны. Орч-
ча вежöсын гораа ышловзіс көзаіныс, сесса
һедыр мысті, аслас сарајас рукöстіс порс,
да бара ставыс лаһтіс. Кор мөвпалан сојан
јылыс, сек сөлөм вылад лоö кокһижык, і
Төтка пондіс мөвпавны сы јылыс, кызі сijö
талун Педөр Тімофејічлыс гусаліс курөг
кок да зөбіс гөстіннөјö, шкапа-стена костö,
көні бусыс да чераһвезјыс вывті уна. Бур
ескö, öні-кө ветлыны да візöдлыны: зон-ö
абу сені курөг кокыс? Вермас-öд лоны, мыј
көзаіныс аззіс сijös да ачыс і сојіс. Но асы-
лыс воз оз поз петны вежöссыс — сещöм-
һин пöрадок. Төтка куніс сінјассö, медым
ödjöжык унмовсны — сijö төдö вөлі ас опы-
гыс, кымын ödjö унмовсан, сымын ödjö
воас асылыс. Но друг сы дорын һеылын
кыліс кущöмкө аслыс нога горöдöм шы,
код вöсна сijö быдсөн дрөгһітіс да звірск
сувтіс һольнан кок јылас. Тајö горөдіс Іван

Іваныч. Сылөн горөдөмыс өні ез вөв прөс-төј болгөм код, кызі вөлі пыр овывлө, а кущөмкө аслыс сама, јос да локнога, быттө мавттөм вороталөн өзөсыс зуртыштис.

Пемыдысла нинөм азытөг да гөгөрвотөг, Төтка нөшта јона повзис да ерөстис:

— Prrrrr...

Колі вел уна кад, мыјдыраөн ескө позис-нин вилөдны поводнөј лы,— горөдөмыс мөдыс ез кыв. Төтка нөжјөнкөн успокојитчис да кутис вугравны. Сіјө вөталис кык гырыс понјөс,— налөн ордлыјас бокас да ладвей-јас выланыс лестукјасөн вөлі ошалөны мөј-муса гөн јокмылјасыс; најө ыжыд лөкаңыс горша лакисны зев чөскыд дука да руалан помөј; шочініка најө вичөдлісны Төтка вылө, жергөдлісны пичнысө да ералисны: „А тең мі огө сетөј!“ Но керкаыс петис паса мужик да најөс плетөн вөтліс; секи Төтка локтис лөкаң дорө да кутис сојны, но, мыјөн мужикыс петис ворота сажө, кыкнан сөд понјыс ергөмөн ускөдчисны сы вылө, і друг бара кыліс чорыда горөдөм.

— К-ге! К-ге-ге! — горөдис Іван Іваныч.

Төтка садмис, друг кыпөдчис да матрас вывсыс вешјытөг, кутис омлалөмөн увтны. Сылы өні кажиччис, мыј оз Іван Іваныч горзы, а кодкө мөд, бокөвөј... І мыјлакө сарајас бара порс рукөстис.

Но вот, кыліс туплөн чушјөдлөм, вежөсө

пырис кӧзайныс, халата да сиска. Җӧран югӧр мӧдис жӧктыны һажтсӧм шпалерјасын, пӧтӧлӧкын да вӧтлис пемыдсӧ. Ғӧтка аззис, мыј вежӧсын бокӧвӧјыс һекод абу. Иван Ивановыч пукалӧ жожын да оз уӗ. Бордјасыс сылӧн павтыртӧма, вомыс вогса, виӧднысӧ вӧли сещӧм, бытӧ зев јона музӧма да јуны кӧсјӧ. Пӧрыс Педӧр Ғимофејич ез-жӧ уӗ. Тыдалӧ, и сижӧ садмӧма горзӧмсыс.

— Иван Ивановыч, мыј текӧд?— Җӧзӧглыс јуалис кӧзайн.— Мыј те горзан? Те вӧган?

Җӧзӧг чӧволис. Кӧзайн видлис сижӧс сылиӧдыс, мышкӧдыс малыштис да шуис:

— Чудак те. Ачыд он уӗ дај мукӧдјаслы уӗны он сет.

Кор кӧзайныс петис да сӧрсыс нуис бисӧ, бара лои пемыд. Ғӧткалы лои шуштӧм. Җӧзӧг ескӧ ез горзы, но Ғӧткалы бара кутис кажиччыны, мыј пемыдинас кодкӧ бокӧвӧј сулалӧ. Медса страшнӧ вӧли сижӧ, мыј тајӧ бокӧвӧјсӧ он аззы да оз поз курччыны. И мыјлакӧ Ғӧтка мӧвпалис, мыј тајӧ војнас лоас кущӧмкӧ локтор. Педӧр Ғимофејич ез-жӧ вӧв спокојнӧј. Ғӧтка кылис, кызи сижӧ нокошитчӧ волпас вылас, очсалӧ да јурсӧ пыркӧдӧ.

Кӧнкӧ улича вылын кутисны камӧдны воротаӧ, сарајын рукӧстис порс. Ғӧтка мӧдис омлавны, һужӧдис воӗ кокјассӧ да на вылӧ пунктис јурсӧ. Воротаӧ камӧдӧмас, порс рук-

сөмәс, пемыдас да чөвлунас сылы кажиччис
мыжкө сещөм-жө шуштөм да гажтөмтор,
кыҗи і Иван Иванович горзөм шыын. Ставыс
вөлі тревогаын да мајшасөмын, но мыјыс?
Kodi-нө сijö бокөвөјыс, аҗытөмыс? Со Ғөт-
ка дорын здук кежлө југһитлис рудов-виж
кык кин. Тајө Педөр Ғимөфејич, төдмасөм-
ган первојыс-на, локтис сы дорө. Мыј сылы
колө? Ғөтка һулыштис сылыс лапасө, ез і
јуав, мыјла сijö локтис, да кутис уна гөлөсөн
да һөжјөһик омлавны.

— К-ге!— горөдис Иван Иванович.— К-ге-ге!

Бара вогсис өзөс да сиска биөн пырис
көһаин. Җоҗөг важ мозыс пукалө — вомсө
паскөдөмөн, бордјассө шевгөдөмөн. Сinја-
сыс сылөн вөліны кунсаөс.

— Иван Иванович!— чукөстис көһаин.

Җоҗөг ез вөрзөдчы. Көһаин пуксис жожө
сы возө, здук чөв виҗөдис сы вылө да шуис:

— Иван Иванович! Мыј-нө тајө ташөмыс?
Кулан али мыј-нө те? Ак, өһи ме гөгөрвои!—
горөдис сijö да кутчысис аслас јурас.— Өһи
төда, мыј вөсна тазсө! Те вылө талун вөв
талччис! Боже мој, боже мој!

Ғөтка ез гөгөрво, мыј висталө көһаиныс,
но сы чужөм серти аҗзө, мыј щөщ і сijö
виччысө кущөмкө локтор. Ғөтка һужөдис
нырсө пемыд өшиңлан, көһи сы чајтөм серти
быттөкө виҗөдис кодкө бокөвөј, да кутис
омлавны.

— Кулө тајо, Ғөтқа!—шуіс көзайн да кіјаснас воча швачкіс.—да, да, кулө! Міјан вежөсө локтіс смерт. Мыј міјанлы вөчны?

Келдөдөм чужөма, повзөм көзайн, ышло-лаліг да јурсө копралігтыр, бөр муніс аслас узланінас. Ғөтқалы шуштөм лоі колччыны пемыдінас, сіјө сы бөрга вөтчіс. Көзайныс пуксіс крөваґ вылас да некымыныс шуіс:

— Боже мој, мыј-жө вөчны?

— Ју, Іван Іваныч, јуышт, донај!..

Ғөтқа ветлөдлө сы кок дінті да оз гөгөр-во, мыј вөсна аслыс тащөм шог, мыј вөсна щөщ мукөдјас беспокоітчөны. Сіјө көзайныс быд вөрзөдчөм кыјөдіс да зіліс гөгөр-воны. Аслас волпас вылыс зев гежөда четчывлыс Педөр Ғімофејіч щөщ-жө пыріс көзайныс узланіно да кутіс ніртчыны сы кок бердө. Сіјө быттө көсјіс јурсыс пырк-нітны сөкыд мөвнјассө да полігтырјі візөд-лывліс крөваґ улө.

Көзайн бостіс бльд, мысган дозжыс кіс-
тыштіс сетчө ва да бара муніс зозөг дінө.

— Ју, Иван Іваныч!—сы возө блудсө пук-
тіс да шуіс меліа.—Јуышт, донаөј!

Но Иван Іваныч ез вөрзөдчы, сінјассө ез
востлы. Көзайн копыртіс сылыс јурсө бльд
вестас да зумгыліс ваас нырсө, но зозөг ез
ју, нөшта-на јона шевгөдіс бордјассө, і ју-
рыс сылөн сізі і колі бльд вылас кујлыны.

— Нінөм-нын вөчны оз поз!—ышловзис
көзайн.—Ештіс. Пропадітіс Иван Іванычным!

Сы чужөмбанөд візнітісны југыд војтјас,
кущөмјас овлөны зер дырјі өшің стеклөын.
Нінөм гөгөрвотөг Төтка да Педөр Тімофеј-
іч топөдчісны көзайныс дінө да, јона полө-
мөн, візөдісны зозөг вылө.

— Коңөр, Иван Іваныч!—шогыс ышлов-
зөмөн шыасіс көзайн.—А ме мөвпалі, міса,
тулыснас нуөда тенө дачаө да кута текөд
гулајтны веж турун вывті. Шаң пөткаөј,
менам бур јортөј, те абу-нын ловја! Кызі-нө
өні ме тетөг кута ужавны?

Төткалы кажіччіс, мыј щөщ і ськөд та-
щөмтор лоө, мыј і сіјө щөщ со тазі-жө,
код төдас мыјыс, куңас сінјассө, чергөдас
кокјассө, жергөдас вомсө, і быдсөн кутасны
повзөмөн сы вылө візөдны. Тыдалө, і Педөр
Тімофејіч јурын тащөм сікас мөвпјас-жө
жуісны. Пөрыс кан өнөз некор-на тащөм
жугылыс да зумышыс ез вөвлы.

Заводітіс југдыны, і вежөсын ез-нын вөв сійө төдтөм бокөвөјыс, коді сещөм јона повзөдліс Ғөткаөс. Кор зікөз југдіс, локтіс дворнік, бостіс қозөгөс лапајасөдыс да кыт-чөкө нуіс. А һедыр мысті локтіс старука да петкөдіс сылыс ворсө.

Ғөткалы вөлі гажтөм да шог, оота вөлі бөрдыштны.

Ғөтка петіс гөстіннөј вежөсө да візөдліс шкап сажө: көзаіныс курөг коксө абу-на сојө-ма, курөг кокыс век-на ас местаас, чераһвез да бус піын. Но Ғөткалы гажтөм, шог да оота вөлі бөрдыштны. Сіјө весіг ез і ісыштлы курөг коктө, а муніс диван улө, пуксіс сетчө да кутіс назөнік вөсңі гөлөсөн һіксыны:

— Ску-ску-ску...

VII

Торксөм Ғебјут. ¹⁾

Өті рытө көзаіныс пыріс һајтсөм шпалера

¹⁾ Ғебјут—артістлөн медвоззаныс сцена вылө петөм.

вежөсө да кыпыдөсјассө ниртигыр шуис:

— Ну-с...

Сіјө нөшта-на мыјкө көсјис шуны, но ез шу, а бөр петіс. Ғөтқа, чужөм сертыс да гөлөс шы сертыс-нин көзайнөс төдө, казаліс, мыј көзайныс мајшасө, төждысө да бытөкө скөр. Ңедыр мысті сіјө бөр локтіс да шуис:

— Талун сөрыс боста Ғөтқаөс да Педөр Ғимофејчөс. Те, Ғөтқа, јегіпетскөј пірамідаын вежан покојнык Іван Іванычөс. Чөрт төдө! Ңинөм абу гөтов, Ңинөм абу велөдөма, зев ещасы репетіціја вөчлім! Страмітчам, аснымөс јанөдам!

Сегса сіјө бара петаліс да мінут мысті пыріс пасасөма да цїліндра. Локтіс кан дорө, бостіс сіјөс вој лапаясөдыс, лептіс да пуктіс пас морөс пыщкас. Педөр Ғимофејчлы бытөкө зік вескод вөлі, весіг сінјасө ез востлы. Сылы, тыдалө, зік өткод, мыј сіјөс кујлөдөны, мыј кокөдыс лепталөны, мыј крөвағ вылын тупласны, лібө көзайн морөс бердын пас пыщкын пукавны...

— Ғөтқа, мунам!— шуис көзайныс.

Ңемтор гөгөрвотөг, бөжсө легөдігтырја, Ғөтқа мөдөдчіс көзайныс бөрса.

Мінут мысті сіјө вөлі пукалө-нин доддын, көзайныс кок улын да кывзө, кызі сіјө көзыдысла да волнұтчөмысла јөжгылтчіс да бормочітө:

— Страмітчам! Аснымөс јанөдам!

dodдыс сувтис зев аслыс сама, кымына-
лөм шыд гырныч модаа ыжыд керка динө.
Тажө керкаыслөн кујим стекланној өзөса куз
podjezдыс jugdödöма даскык jugыд пөнарја-
сөн. Öзөсјасыс зылкмунан шыөн воссылө-
ны да, кыз вомјас, ыылалөны podjezd дорын
тојтыс јөзөс. Јөзыс вөлі уна, podjezd динө
частө волөны котөрөн і вөвјас, но понјас
оз тыдавны.

Көзайныс кі вылас бостис Төткаөс да пук-
тис пас морөс пыщкас, көні вөлі Педөр
Тимофејич. Сені вөлі пемыд, дука, но шоныд.
Здук кежлө өзјыліс кык пемыдвіж кін —
тажө каң ассыс сінјассө востыліс, кор көзыд
да чорыд лапаяснас Төтка сјјөс беспокоі-
тыштіс. Төтка нулыштіс сылыс пелсө да
көсјіс буржыка мегітчыны, секі көзыд кок-
јаснас каңөс ас улас нукраліс да төдлытө-
гыс јурсө мыччыліс пас улыс, скөрыс ерөс-
тыштіс, сесга өдјөжык бөр јурсө пас улө
зөбіс. Сылы кажіччис, бытөө сјјө азыліс
кущөмкө ыжыд пемыд керка пыщкөс, тырыс
сені дивөкод містөм рожајас; перегородкајас
да решеткајас сајсаң візөдчөны містөм ро-
жајас, сурајас, куз пелајас, вөв код чужөма-
јас да нөшта кущөмкө өті рожа — јона кыз,
паскыд чужөма, нырыс пыдді сылөн бөж
лотикасө да вомсыс вилөдөм кык лы чурвізө.

Каң пондыліс навзыны Төтка кок улын,
но секі бурещ көзайныс разіс пассө да го-

pödic „гоп!“ Pedör Тимофејич да Ћотка чечыштісны жожө.

Најө өні вөліны золанік вежөсын, стен-
јасыс рудөс, пөвјасыс вөчөма. Золанік пы-
зан, зеркала, табуретка да пелөсјасө өшлөм
трапјеыс кынзі нінөм абу. Pedör Тимофејич
һуліс ассыс Ћоткаөн зугөм-чукралөм пассө,
муніс табуретка улө да водіс. Көһаинныс
кутіс пөрччысны. Сіјө век-на мыјыскө быттө
полыштіс... Көһаинныс пөрччысіс, зік-жө гор-
тын моз, кызі пөрччыслө баякөвөј ешкын
улө водөм возвылын,—сөмын улыс белјо
кежыс коліс, сесса пуксіс табуретка вылө
да, зеркалаө візөдчигтыр, кутіс мыјкө Јона
тешкодторјас вөчавны. Первој сіјө јурас
кышаліс парік,¹⁾ парікас кык чук, быттөкө
сурјас, сесса мыјөнкө жежыдөн сука мавтіс
чужөмсө, а жежыд краска вывтіыс сінкым
да усјас рісујтіс і бансө гөрдөдіс. Тајөн ез-жө
помаг сылөн ышмөмыс. Чужөмсө да сылісө
мавтөм бөрын, сіјө кутіс кышасны кущөмкө
зев тешкод паскөмөн, тащөм паскөмсө
Ћотка һекор-на керкајасын ні ывлаын ез
ақывлы. Мөвпыштөј: гырыс чветјаса сітеч-
ыс вурөм паскыд гач, кущөмыс мешщанскөј
керкајасын занавесјас вөчөны да мебель еж-
лөны; өті гачкоксө вурөма рудов сітечыс,
мөдсө — југыдвіжыс. Тајө гачас вөјтчөм бө-

¹⁾ Парік — јөз јурсіыс вөчөм річоска, ворсіганыс артістјас јураныс пуктөны.

рын, көзайныс пасталис пиньос дора воротника, зарни звездаа мышка ситеч курточа да комасис уна сера чувкион да виж башмакон.

Тоткалон синмас и соллом вылас кутис веравны. Жежыд чужома да мешок модаа морт бердыс көзайндук пето, голосыс сылонкод, тодса-жо, но Тоткалы мукод дыржи кажиччо — тајо абу сijo, сек сылы окота лоло пышшыны уна рома паскoма тајо морт динсыс да увтны.

Выл места, вежерон павтыртчoм би, аслыс сама дук, көзайнлон вежсoмыс — ставыс тајо Тотка пыщкo пыртис полoм, мыж непременно сijo паныдасас кущoмкo повзoдчанторкoд, шуам, бoжа ныра рожакoд. А сени јешчo конкo ылын, стена сажын, кылис лoгпеткoдлан музыка да кадыс-кадo кывлис гoгoрвотoм горзoм. Сомын сijo oтитор вoсна вoли спокойнoј — Педoр Тимoфејич повтoмлун вoсна. Сijo табуретка улын зев лoна вугралo, синсo оз востлы, весигтo сек, кор вoли табуреткасo вoрoшитыштасны.

Жежыд жылеткаа, фрака кущoмкo морт кыжкнитлис вежoсo да шуис:

— Oни петас мисс Арабелла. Сы бoрын — ти!

Кoзайн вoча нинoм ез шу. Сijo кыскис пызан улыс ыжыд чемодан, пуксис да пондис виччысны. Кијасыс да парјасыс тиралoм серти Тотка гoгoрвоис, мыж сijo волнужтчo, сijo казалис, кызи көзайныслон ловшыыс щoщ тиралo.

— Містер Жорж, локтөй — кодкө горөдіс
өзөс саҗсаң.

Көһаин чеччіс, да куҗімыс пернапасасіс,
сесса табуретка улыс кыскіс каңөс да чемо-
данас суҗіс.

— Лок, Ғөткә! — шуіс һөҗжөһік.

Ғөткә, һінөм гөгөрвотөг, локтіс сы кі
дорө, көһаиныс бостіс да оқыштіс сіҗөс жу-
рас, сесса пунктіс Педөр Ғімофеҗічкөд орч-
чөн. Та бөрын лоіс пемыд... Ғөткә кутіс
талавны каңөс, чемодан стенсө парсавны
да јона повзөмысла һіөті шы сетны езвер-
мы, а чемоданыс пондіс гыа ва вылын моз
пөлһасны да дрөжжітны.

— А вот і ме! — горөдіс көһаиныс. — А вот
і ме!

Кыліс Ғөткә, мыҗ таҗөс горөдөм бөрын
чемодан кучкысіс кущөмкө чорыдторҗө да
дугдіс катласны, кыліс гораа равзөм: кодөскө
клопкөдісны да сіҗө кодкөыс, Ғерт, көнкө
бөжа чужөма рожаыд, сещөм гораа равзө да
сералө, мыҗ чемодан томаныс быдсөн җатка-
кылө. Горзөмлы паныд кыліс јос да чірзан
серам көһаиныслөн, кыҗі сіҗө һекор гортын
оз серавлы.

— Га! — зіліс сіҗө равзөм шысө вевтғы-
ны. — Бур јөз! Ме муртса-на локті вокзал-
саң! Кувсіс менам пөчөҗ да коліс меным
наследство! Чемоданыс јона сөкыд, сені,

тыдало зарни ем.. Га-а! друг тани зоң мил-
лон! Пырыс-пыр ми востам да виқодлам...

Голсмуні чемоданлөн томан. Јар југыдөн
Ғоткалы кучкіс сінмас. Ғотка чеччыштіс
чемоданыс да, гораа увтчігтыр, мыјвынғыс
кутіс котравны көзаіныс гөгөр.

Га!—горөдіс көзаін.—Педөр Ғимофејіч
Ғадушкаөј! дона Ғотушкаөј! дона рөдвужөј,
чөртыс ескө мед тіжанөс бостас!

Сіјө ускөдчіс кынөмнас лыа вылө, ква-
тітіс каңөс да Ғоткаөс да пондіс најөс кут-
лыны. Ғотка, кор көзаіныс сіјөс сывтырјас-на
шымраліс, сін пырыс нуөдіс сіјө выл мірсө,
кытчө рөкыс сіјөс ваяөдіс. Ыжыд мічлунөн
сівујтчөм вөсна, сіјө өті минут кежлө бығғө
места вылас кынмыліс, сесса ңещыштчіс
көзаін сывтырјыс да дурпоп моз мөдіс бер-
гавны өті местаын. Тајө выл мірыс вывті-
нін ыжыд да зірдалан југыдөн тыр; кытчө
он виқөдлы, быдлаын жоҗсаң пөтөлөкөз
вөлі тыдалөны сөмын чужөмјас, чужөмјас,
чужөмјас, сесса ңемтор.

— Ғотушка, кора тіжанөс пуксыны!—го-
рөдіс көзаіныс.

Ғотка төдө-нін вөлі, мыј тајө лоө: өдјө-
жык чеччыштіс улөс вылө да пуккіс. Сесса
виқөдліс көзаіныс вылө. Сінјасыс сылөн,
кызі і век, меліа виқөдөны, сөмын вомыс
да піңјасыс містөма жервиқөны. Ачыс ваксө,

чеччалö, пельпомсö лепталö, бытö сылы сурс Jöз пйын вывтi гажа.

Тöтка веритчiс кöзайныс гажлунö, сесса друг став тушанас мöдiс кывны, мыj сы вылö вiрöдö сурс чужöм, i, руч чужöмсö вывлаң лептöмөн, Тöтка кутiс гажа пырыс увтны.

— Вот i ме!—гораа шуис кöзайныс.

— Те, Тöтушка, пукыштлы, — шуис сылы кöзайныс, — а ми дадушкакöд камарiнскöj jöктыштам.

Педөр Тiмофеjтч зев тöждыгтöма öтар-мöдарö вiрöдливлис да виччыгiс, кор сылы щöктасны глупостjас вöчавны. Jöктiс сijö

дыша, зумыша, кызі-сурө, сы вöрас серті, бөжыс серті, усјасыс серті вöлі тöдчө, мы сјјө зев пыдысаң мустөмтө јөзсө-і, зірдалан біјассө-і, көзаінсө-і, ассө-і... Ассыс пәјсө јөктөм бөрын сјјө очшыштіс да пуксіс.

— Ну-с, Төтушка,— шуіс көзаіи,— первој мі текөд сылыштам, а бөрнас јөктыштам. Ладнө?

Көзаіи зепсыс кыскіс пөлан да пондіс ворсны, Төтка, музыкатө оз вөлі радејт-да, пондісомлавны. Быд боксаң кыліс кекөначөм да равзөм.

Көзаіи копыртчыліс да, кор гөгөр ставыс лаңтіс, бара кутіс ворсны... Кор Каштанка бостчіс өтілаын лымзавны медса вөснi гөлөсөн, көнкө выліас, јөз пөвстас, кодкө гораа окөстіс.

— Батө!— горөдіс челаф голөс. — Тајө-өд Каштанканым!

— Каштанка-і ем!— шыасіс код мортлөн дрөжжітан тенор голөс. — Каштанка! Збылыс-тај, Федушка, тајө мiјан Каштанканым! Фјујт!

Галорка вылын кодкө шутовтіс, і кык гөлөсөн щөщ, өтіыс челаф голөс, а мөдыс мужічөј голөс — гораа чуксалісны:

— Каштанка! Каштанка!

Төтка здрөгнтіс, візөдліс сылаңө, кысаң вөлі горзөны. Кык чужөм: өтіыс гөна, код да нумјалана, а мөдыс — небыдік, гөрд баң-

җаса, повзёма — кучкісны сылы сін кузаыс,
кызі возын кучкіс сылы зірдалан жүгыдыс...

Сіјө усі улөс вылыс, сесса чеччис
да, нїмкофа нїксігтырја, ускөдчїс...

Каштанкалы дум вылас усі, кодјас тајөјас,
усі улөс вылыс да пондїс пессыны лыа вы-

лын, сесса чеччыштіс да, нїмкода нїксігтыр, ускөдчїс тајо војтырлаңыс. Кылісны пелпоткөдана равзөм, јос шыа свїстокјас да јос челаф гөлөс:

— Каштанка! Каштанка!

Ғөтқа чеччыштіс барјер ¹⁾ вомөн, сесса кущөмкө морт пелпом вывті, вескаліс ложаө ²⁾. Медем вескавны мөд јарусас, колө вөлі чеччыштны жужыд стена вывті. Ғөтқа чеччыштіс-жө ескө, но ез во да бөр шлуvgіс стен куға. Сесса кыс-кїө пондіс каяны вылөжык да вылөжык, нулыштіс кодјаслыс-кө кїјассө, чужөмјассө і медбөрын воїс галорка ³⁾ вылөғ...

Часжын мығті Каштанка вөлі улїч вывті-нїн мунө, сїјө јөз бөрсә, кодјасыс клеј да лак дук кылө. Лука Олександрыч шатласїс да аслас төдлытөғ, сїғ-нїн велалөма-да, туј бөрөздаыс ылітіжык кутсїс. Сїјө бормочї-тіс:

— Те, Каштанка, морт дорын сещөм-жө нїнөм, кызі і столар дорын плөтнїк.

Сыкөд орччөн вослалө Фефушка — батыс картуза. Каштанка кыкнаныслы налы мышканыс вїғөдө, і сылы кажїтчө, мыј сїјө вәжөн-нїн мунө на бөрыс да нїмкодасө, мыј олөмыс сылөн нїөті мїнүт кежлө ез і орлы.

1) Барјер — пошбман.

2) Ложа — (театрын лїбө шркин) сценалаң возса пельжыд жыркод вїғөдыс-јаслы.

3) Галорка — театрын вылі судга рыдыс.

Казтыштіс сіјö најтсöм шпалера вежöссö,
тöгöс, Педöр Тімофејічöс, чöскыд öбöд-
јас, велöдчöмсö, ціркö волöмсö, но ставыс
сіјö öні сылы кажіччіс куз, гажтöм да зуг
вöтöн.

доныс 70 ур
переплет 30 ур

11/11